

Чернігівська державна обласна універсальна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка
Чернігівське відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С.
Грушевського НАН України
Чернігівська обласна організація Всеукраїнської спілки краєзнавців

*Серія “Історики та
краєзнавці Чернігівщини”
Вип. 1*

ПАВЛО КОСТЯНТИНОВИЧ ФЕДОРЕНКО
(Біобібліографічний покажчик)

Чернігів - 2003

ББК 91.9:63

Ф 33

Павло Костянтинович Федоренко: (Біобібліогр. покажч.) /Скл. О.Б. Коваленко, Л.В.Студьонова, В.В.Ткаченко; Відп. за вип. П.В.Грищенко.- Чернігів, 2003.- 24 с.- (“Історики та краєзнавці Чернігівщини”; Вип.1).

Редакційна колегія серії

“Історики та краєзнавці Чернігівщини”

О.Б.Коваленко (голова), П.В.Грищенко (заступник голови), І.Я.Каганова (відповідальний секретар), С.Л.Лаєвський,

А.І.Неділя, Д.М.Никоненко, Л.В.Студьонова.

Скл.:О.Б.Коваленко, Л.В.Студьонова, В.В.Ткаченко

Наук. ред. : О.Б.Коваленко

Ред.: І.Я.Каганова

Відп. за вип: П.В.Грищенко

Комп'ютерний набір: Д.Дев'ять, О.Малій

Ризограф Чернігівської ОУНБ ім. В.Г.Короленка

Тираж 200

ПАВЛО ФЕДОРЕНКО: ДОЛЯ ІСТОРИКА

Павло Костянтинович Федоренко народився 30 жовтня 1880 р. у містечку Ямполі Глухівського повіту Чернігівської губернії (нині райцентр Сумської області) у багатодітній родині міщанина-хлібороба.

Середню освіту майбутній вчений здобув у нижчій сільськогосподарській школі на хуторі Воздвиженському поблизу Ямполя, яку заснував відомий громадський діяч М.Неплюєв. Після її закінчення П.Федоренко витримав іспит на звання вчителя початкової школи і протягом 1900-1908 рр. працював у селах Волині. Саме тоді у молодого вчителя прокинувся інтерес до історичного минулого та археологічних старожитностей. Він екстерном склав екзамени за курс чоловічої гімназії в Острозі й вступив до Київського університету св. Володимира.

У студентські роки П.Федоренко розпочав серйозні дослідження з історії Лівобережної України другої половини XVII-XVIII ст., брав участь у роботі історико-етнографічного гуртка, яким керував професор М.Довнар-Запольський. Разом з В.Козловською, К.Шероцьким, П.Клименком, Й. Гермайзе, Є.Онацьким, які невдовзі голосно заявили про себе в царині українознавства, П.Федоренко входив до складу об'єднання молодих істориків та юристів "Молода Академія". У 1915 р. він дебютував на сторінках досить поважних наукових видань: у "Трудах Общества исследователей Волыни" побачила світ його розвідка "Могильник с. Городка Ровенского уезда Волынской губернии", а в "Трудах Полтавской губернской архивной комиссии" – ґрунтовна праця "Воронковская сотня Переяславского полка по Румянцевской описи 1765-1769 гг." До проблем археології П.Федоренко надалі більше не повертався, а от історія Гетьманщини стала одним з головних напрямків його наукових студій.

Того ж таки 1915 р. П.Федоренко закінчив університет і мав усі підстави розраховувати на те, щоб залишитися в ньому для подальшої науково-педагогічної діяльності. Про це, зокрема, писав у своєму листі у квітні 1915 р. його старший товариш по навчанню, згодом відомий поет і літературознавець М.Зеров. Але не так сталося, як гадалося. Після закінчення університету П.Федоренко відслужив рік писарем у запасному батальйоні, аж поки його не було демобілізовано з армії за станом здоров'я.

Відтак він перебрався ближче до рідних місць, у Чернігів, де влаштувався до щойно створеного влітку 1916 р. учительського інституту. Протягом першого року існування цього навчального закладу у ньому навчалося лише 22 особи й окрім директора О.Фльорова працювало два штатні викладачі – С.Воробйов і П.Федоренко. Після Лютневої революції 1917 р. інститут одержав статус середнього навчального закладу підвищеного типу і належне приміщення. Дещо зріс контингент викладачів і студентів. За таких обставин П.Федоренко почав викладати в інституті курс вітчизняної історії.

Повалення самодержавства розкріпачило громадську ініціативу, спричинило потяг широких верств суспільства до політичних знань і надбань культури. Не залишився осторонь цих бурхливих подій і П.Федоренко. Про це свідчить, зокрема, його стаття "Культурно - просветительная работа и организованное учительство", вміщена 24 жовтня 1917 р. у газеті "Черниговский край". Разом з відомими громадськими діячами і краєзнавцями П. Дорошенком та А.Верзиловим П.Федоренко був серед фундаторів Чернігівського народного університету, який почав працювати у жовтні 1917 р. Розгорнуту програму його діяльності П.Федоренко виклав у листопаді 1917 р. у великій статті "Черниговский народный университет". Цей культурно-освітній осередок діяв на громадських засадах до 1921 р. і залишив помітний слід у культурному житті Чернігова. П. Федоренко входив до складу президії Ради народного університету і читав лекції з вітчизняної історії. Як засвідчує складений ним навчальний план (робоча програма), курс охоплював найважливіші проблеми історії Росії та України.

У пожовтневі часи П.Федоренко продовжував викладати у Чернігівському учительському інституті, згодом Чернігівському інституті народної освіти, статус, назва і структура якого

протягом 20-30-х рр. зазнавали неодноразових змін, очолював деканат, завідував кафедрою історії. У виданій влітку 1926 р. характеристиці підкреслювалося, що П.Федоренко, “добре розуміючись на справі і виявляючи властиві йому активність та ініціативу, до роботи ставився цілком совісно”.

Крім того, протягом 1923-1934 рр. П.Федоренко за сумісництвом обіймав посади вченого архівіста, директора, завідувача сектора Чернігівського губернського, а потім краєвого історичного архіву. Ця архівна установа мала в Україні незаперечний авторитет. Її історія сягала 80-х років XVIII ст., коли з Глухова до Чернігова після ліквідації Малоросійської колегії було перевезено так звану “Генеральну малоросійську архіву”. Незважаючи на прикрі втрати частини документів, що сталися протягом XIX – початку XX ст., у Чернігівському історичному архіві натоді було зосереджено справжні документальні скарби. Перу П.Федоренка належали стислий, але ґрунтовний огляд фондів, що зберігалися у архіві, а також низка публікацій з теоретичних і прикладних проблем архівознавства, вміщених на сторінках журналів “Архівна справа” і “Архів Радянської України”. П.Федоренко доклав чимало зусиль належали стислий, але ґрунтовний огляд фондів, що зберігалися у архіві, а також низка публікацій з теоретичних і прикладних проблем архівознавства, вміщених на сторінках журналів “Архівна справа” і “Архів Радянської України”. П.Федоренко доклав чимало зусиль для організації на базі архіву студентського історико-архівного гуртка, діяльність якого протягом 1922-1924 рр. здобула широкий розголос і схвалення далеко за межами Чернігівщини. У 1928-1929 рр. П.Федоренко керував роботою історико-архівного семінару, учасники якого, здебільшого працівники архіву, досліджували соціально-економічну історію краю XVII-XVIII ст.

Нарешті, П.Федоренко проводив значну роботу у Чернігівському науковому товаристві, яке відіграло важливу роль у розгортанні історико-краєзнавчого руху в регіоні. Засноване 1920 р. як філія київського Українського наукового товариства, воно з 1925 р. діяло під егідою Всеукраїнської Академії наук. Наприкінці 20-х рр. у складі товариства налічувалося близько 80 чоловік. Складалося воно з кількох секцій, але найактивніше працювала історико-філологічна (з 1929 р. – історико-краєзнавча) секція на чолі з П.Федоренком. Її члени брали участь у археологічних розкопках, вивчали соціально-економічний і культурний розвиток старої Чернігівщини. П.Федоренко неодноразово виступав з доповідями на загальних зборах товариства (“Зіставлення схем російської й української історії”, “Витривалість культурних переживань”), а також під час ювілейних заходів на честь видатних діячів української культури (“Шевченко як символ”, “Максимович і громадянство”). У 1927-1930 рр. він представляв товариство у Комісії для увічнення пам’яті М.Коцюбинського, входив до складу ініціативної групи по утворенню Чернігівського інституту краєзнавства, що мав координувати краєзнавчі дослідження в регіоні.

Водночас П.Федоренко наполегливо досліджував соціально-економічну історію Лівобережної України другої половини XVII-XVIII ст. Цікаві теоретичні міркування з цього приводу містить його стаття “З спірних питань економіки України”. Вчений одним з перших у повоєнні часи приступив до вивчення історії монастирського господарства, яке відіграло неабияку роль в економічному житті старої України. Цій проблемі П.Федоренко присвятив праці “З історії монастирського господарства на Лівобережжі XVII-XVIII ст. Господарство Глухівського Петропавлівського монастиря”, “Завдання вивчення монастирського господарства” та ін. П.Федоренку належить пріоритет у дослідженні історії залізорудної промисловості Лівобережної України. Вже наприкінці 20-х рр. він написав монографію про українські рудні XVII-XVIII ст., видати яку вдалося лише через 30 років. П.Федоренка приваблювала й багата історико-культурна спадщина краю. У статті “З історії старого Чернігова” він запровадив у науковий обіг унікальні матеріали про відомі архітектурні пам’ятки міста – Спаський собор XI ст. і будинок Я. Лизогуба кінця XVII ст. П.Федоренку поталанило розшукати цікаві документи про перебування у Чернігові в 1883 р. театральної трупи М. Кропивницького, спектаклі якої справили значний вплив на громадськість і викликали занепокоєння місцевої влади.

Чимало зусиль доклав П.Федоренко для вивчення регіональної історіографії. Цій проблемі він присвятив дослідження “О.М. Лазаревський і культурні цінності Чернігівщини”, а також “Нариси з історії вивчення Чернігівщини”. За редакцією і з ґрунтовною передмовою П. Федоренка Академія наук України 1931 р. видала “Опис Новгород-Сіверського намісництва 1781 р.” Як член Археографічної комісії Всеукраїнської Академії наук він також готував до друку “Топографічний опис Чернігівського намісництва”, збірник документів про старі українські рудні, а за дорученням Археографічної комісії Центрального архівного управління УРСР – “Матеріали до економічної історії України XVII-XVIII ст. з монастирських архівів” та “Огляд архівних фондів монастирів України”. На жаль, реалізувати ці проекти П.Федоренку не судилося, а деякі його студії так і залишились у рукописах.

Отож, на зламі 20-30-х рр. П.Федоренко здобув неабиякий авторитет у наукових колах і став визнаним лідером чернігівських істориків та краєзнавців. Саме в цей час він був обраний позаштатним науковим співробітником низки київських академічних установ - Комісії Лівобережної України, Науково-дослідної кафедри історії України, якою керував акад. М.С. Грушевський, Комісії для вивчення соціально-економічної історії України XVII-XVIII ст.. Носій старої дослідницької традиції, підвалини якої були закладені у дожовтневий період О. Лазаревським, В. Модзалевським, діячами Чернігівської губернської вченої архівної комісії, “останній з могікан” лівобережної історичної школи в українській історіографії, П.Федоренко не тільки уособлював живий зв'язок, спадкоємність поколінь місцевих істориків, але й брав безпосередню участь у підготовці наукової зміни.

Але доля готувала вченому тяжкі випробування. На країну насувався кривавий морок сталінських репресій. Навесні 1929 р. розпочалися арешти представників наукової та творчої інтелігенції, звинувачених у приналежності до сконструйованої у надрах ДПУ “Спілки визволення України”. Торкнулися вони й декого з колег і знайомих П.Федоренка – вчених, учителів, членів Чернігівського наукового товариства. 21 жовтня 1930 р. було заарештовано і П.Федоренка. Але звинувачення виглядало настільки непереконливо, що 19 листопада 1930 р. вченого звільнили з-під арешту. Втім, не доведений факт його “злочинної діяльності” ніхто офіційно не заперечив.

Не дивно, що П.Федоренку не дозволили викладати в інституті. “За власним бажанням” він залишив вуз і зосередився на діяльності в архіві та Чернігівському науковому товаристві, перший і єдиний том “Записок” якого вдалося видати в 1931 р. Саме ж товариство, знекровлене репресіями, буквально вмирало на очах.

20 серпня 1934 р. П.Федоренка було заарештовано вдруге, але в жовтні знову звільнено через відсутність доказів “контрреволюційної діяльності”. До роботи в архіві він, однак, не повернувся і надалі заробляв на життя на посаді плановика-економіста Чернігівської міської Ради.

14 жовтня 1938 року – третій арешт. Цього разу слідство тривало цілий рік. 11 жовтня 1939 р. було оголошено вирок Особливої наради при НКВС СРСР: “За приналежність до антирадянської націоналістичної організації заслати в один з районів Казахстану терміном на 5 років”. Під час Великої Вітчизняної війни вченого було прийнято на роботу в Казалинське педагогічне училище, де він викладав математику аж до осені 1945 р.

У вересні 1945 р. П.Федоренко повернувся в Україну і протягом року читав курс елементарної математики у Конотопському вчительському інституті. Потім переїхав до Києва і у серпні 1946 р. влаштувався на посаду старшого наукового співробітника історико-культурного заповідника “Києво-Печерська Лавра”. Тут П.Федоренко нарешті дістав змогу працювати за фахом і відновити наукові дослідження. 1948 р. у видавництві Академії наук СРСР побачила світ підготовлена ним разом з Д.Красицьким книга “Усыпальница Юрия Долгорукого”. За свідченням племінниці вченого Л. Федоренко, у неї збереглося також неопубліковане дослідження П.Федоренка про старовинні ікони Києво-Печерської Лаври.

І раптом у лютому 1948 р. – переїзд до Корсуня. Можливо, відчув старий історик як в Україні знову почала штучно загострюватися ідеологічна ситуація й вирішив триматися подалі

від столиці. У всякому разі аж до виходу на пенсію у грудні 1954 р. П. Федоренко працював завідувачем відділу і за сумісництвом заступником директора з наукової частини тамтешнього Музею історії Корсунь-Шевченківської битви. У цей час він повернувся до вивчення історії залізорудної промисловості старої України, досліджував події Національної революції середини XVII ст.

Невдовзі після XX з'їзду партії, 10 вересня 1957 р., П.Федоренко направив заяву на ім'я Головного військового прокурора СРСР, у якій оскаржив винесений йому 1939 р. вирок. Після ретельного вивчення усіх обставин президія Чернігівського обласного суду 16 травня 1959 р. переглянула справу П.Федоренка і повністю реабілітувала його чесне ім'я.

Останні роки життя П. Федоренка пройшли у Києві. До свого 80-річчя вчений одержав найкращий подарунок – книгу “Рудни Левобережної України в XVII-XVIII вв.”, що вийшла в світ у московському видавництві АН СРСР у 1960 р.

5 лютого 1962 р. П.Федоренко помер. “Український історичний журнал” вшанував пам'ять вченого і вмістив на своїх сторінках його некролог. Однак можливість сказати всю правду про трагічну долю П.Федоренка з'явилася тільки в наш час. Науковий доробок П. Федоренка, безперечно, витримав випробування часом і заслуговує на перевидання й ретельне вивчення.

Протягом другої половини 90-х рр. у науковій періодиці Чернігова і Києва було оприлюднено неопубліковані студії П.Федоренка “Декабристи на Чернігівщині після амністії”, “Архіви Чернігівського шляхетства”, “Архів Милорадовичів”. 2001 р. за сприяння Інституту української археографії та джерелознавства ім.М.Грушевського у Києві побачила світ автобіографічна повість П.Федоренка “Срібні нитки”, присвячена Воздвиженському трудовому братству та його фундатору М. Неплюєву.

Біобібліографічний покажчик “Павло Костянтинович Федоренко” відкриває серію “Історики та краєзнавці Чернігівщини”, започатковану Чернігівською ОУНБ ім.В.Г.Короленка.

Посібник складається з таких розділів:

- Праці П.К. Федоренка;
- Неопубліковані праці П.К. Федоренка;
- Література про П.К. Федоренка.

У середині рубрик матеріал розташований за принципом прямої хронології. Добір літературних джерел завершено у вересні 2003 р. Бібліографічний опис видань здійснено у відповідності до існуючих державних стандартів.

Посібник супроводжується допоміжним довідковим апаратом, що складається з “Алфавітного покажчика праць П.К.Федоренка”, “Іменного покажчика”, “Географічного покажчика”.

Видання розраховано на викладачів та учителів, студентів, працівників музеїв та архівів, краєзнавців.

ПРАЦІ П.К. ФЕДОРЕНКА

1. ВОРОНКОВСКАЯ сотня Переяславского полка по Румянцевской описи 1765-1769 гг. //Тр. Полтав. губ. арх. комиссии. – Полтава, 1915. – Вып. 12. – С. 79-227.

2. МОГИЛЬНИК с. Городка Ровенского уезда Волынской губернии //Труды Общества исследователей Волыни.- К., 1915.- Т.13.- Вып.1. – С.1-11.

3. КУЛЬТУРНО-просветительная работа и организованное учительство //Черниг. край. – 1917. – 24 окт.

4. ЧЕРНИГОВСКИЙ народный университет //Черниг.край. – 1917. – 3 нояб., 8 нояб., 15 нояб.
5. ПАМ'ЯТІ видатного історика України О.М. Лазаревського //Червоний стяг (Чернігів). – 1927. – 10 трав.
6. О.М. ЛАЗАРЕВСЬКИЙ та культурні цінності Чернігівщини //Укр. археогр. зб.– К.,1927.– Т. 2.– С.ХХІІ-L.
7. З ІСТОРІЇ монастирського господарства на Лівобережжі XVII-XVIII ст. //Зап. Істор.-філолог. відділу ВУАН. – К., 1927. – Кн. 11. – С.103-170.
Рец.: Шамрай С. //Україна.- 1929.- Кн.35 (лип.-серп.).- С.133-136.
8. ЧЕРНІГІВСЬКИЙ краєвий історичний архів та його фонди //Арх. справа.– 1928. - №7. – С.22-36.
9. ЗАВДАННЯ вивчення монастирського господарства //Студії з історії України Науково-дослідної кафедри історії України в Києві. – К., 1928. – Т.2. – С.1-35.
Рец.: Шамрай С. //Україна. – 1929. – Кн. 35 (лип.-серп.). – С.133-136.
10. ДО ІСТОРІЇ монастирських архівів //Арх. справа.– 1929. – Кн. 9-10. – С.102-104.
11. З СПІРНИХ питань економіки України //Україна.– 1929. – Кн. 35 (лип.-серп.). – С.9-33.
12. ТРУПА М.Л. Кропивницького у Чернігові в 1883 р. //Україна. – 1929. – Кн. 36 (верес.). – С.95-97.
13. ЧЕРНИГОВСКОЕ отделение Государственного дворянского земельного банка //Арх. справа. – 1930. - №1(12). – С.65-67.
Зміст: Загальні відомості про фонд. Характеристика основних функцій установи. Характеристика фонду за його змістом. Характеристика описів та збереженість фонду.
14. ГРАБІЖ у побуті і праві Гетьманщини //Студії з історії України Науково-дослідної кафедри історії України в Києві. – К., 1930. – Т. 3. – С.1-60.
15. З ІСТОРІЇ старого Чернігова //Україна. – 1930. – Кн. 43 (верес.). – С.27-47.
16. ОПИС Новгород-Сіверського намісництва 1779-1781 рр. /Передм. і ред. П.Федоренка. – К.: Вид-во ВУАН, 1931. – 592 с.
17. НАРИСИ з історії вивчення Чернігівщини //Записки Чернігівського наукового товариства. – Чернігів, 1931. – Т. 1. – С.5-38.
18. МАТЕРІАЛИ до історії вивчення Чернігівської аномалії //Записки Чернігівського наукового товариства. – Чернігів, 1931. – Т. 1. – С.39-41.
19. КОРИСНІ копалини Чернігівщини //Арх. Рад. України. – 1932. - №1-2. – С.152-163.
20. СИСТЕМУ організації архівно-технологічного процесу до вимог соцбудівництва //Арх. Рад. України. – 1932. - №6. – С.107-118.
21. УСЫПАЛЬНИЦА Юрия Долгорукого –М; Л.: Изд-во АН СССР, 1948. – 34 с.
Співавт.: Д.Ф. Красицький.
22. ТЕХНИКА древней Руси //Новый мир. – 1954. - №3. – С.281 – 283.
Рец. на кн. Колчина Б.А. “Черная металлургия и металлообработка в древней Руси (домонгольский период)” (М., 1953).
23. РУДНИ XVI-XIX вв. на территории СССР //Истор. зап. – М., 1956. – Вып.57.– С.210-231.
24. ДОКУМЕНТЫ по истории металлургии Левобережной Украины в XVII-XVIII вв. /Вступ. ст., подгот. текста и словарь непонятных сл. П.К.Федоренко //Материалы по истории СССР. – М., 1957. – Т.5. – С.115-203.
25. РУДНИ Левобережной Украины в XVII-XVIII вв. – М.: Изд-во АН СССР, 1960. – 264 с.: ил.
26. АРХІВИ Чернігівського шляхетства //Студії з архівної справи та документознавства.- К., 1996.- Т.1.- С.133-140.
27. ДЕКАБРИСТИ на Чернігівщині після амністії // Сіверян. літопис. – 1997.- №5. – С. 121-132.

28. АРХІВ Милорадовичів //Студії з архівної справи та документознавства.- К., 1998.- Т.3.- С.151-154.

29. СРІБНІ нитки /Передм., упоряд., комент. В.В. Ткаченко, Л.С.Федоренко, І.О. Гордєєва; відп. ред. В.Ф. Верстюк. – К., 2001. – 140 с. – (НАН України. Ін-т укр. археогр. та джерелозн. ім. М.С. Грушевського).

Повість рос. мовою.

НЕОПУБЛІКОВАНІ ПРАЦІ

П.К. ФЕДОРЕНКА*

30. СКЛЯНА промисловість на Чернігівщині. 1934.

31. ІКОНИ Києво-Печерської Лаври. 1945-1948.

32. Б. ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ в Корсуні. Поч. 50-х рр. XX ст.

33. ТОПОГРАФИЯ Корсунской битвы (1648). Нач. 50-х гг. XX ст.

ЛІТЕРАТУРА ПРО П.К. ФЕДОРЕНКА

34. [НЕПЛЮЕВ Н.] Воздвиженская школа - колыбель трудового братства. 1885-1895. – Спб.: Паровая скоропечатня Я.И. Либбермана, 1895. – 181 с. – (Прилож.).

С. 161: П.К. Федоренко – учень школи.

35. НАУКОВЕ життя Чернігова в 1914 - 1924 рр. // Україна.- 1925. - Кн. 4. - С. 181-183.

С. 182, 183: П.К. Федоренко.

36. ОГЛОБЛИН О. Буржуазна історична школа Довнар-Запольского //Записки Историко-археографічного інституту ВУАН.- 1934. - №1. – С. 157-225.

С. 203, 204: П.К. Федоренко.

37. ПАВЛЮ Костянтинович Федоренко: [Некролог] //Укр. істор. журн. – 1962.- №2. – С.158.

38. ПІВСТОЛІТТЯ невтомної праці: Нарис історії Чернігівського державного педагогічного інституту ім.Т.Г.Шевченка. – К.: Рад. шк., 1966. – 100 с.: іл.

С. 3: П.К. Федоренко.

* Зберігаються у фондах Державного архіву Чернігівської області, Музею Корсунь-Шевченківської битви, приватному зібранні Л.С. Федоренко – онуки вченого.

39. ЗАРЕМБА С.З., Коваленко О.Б. Становлення радянського історичного краєзнавства на Чернігівщині //Укр. істор. журн. - 1983. - С.104 -112.

С.107: П.К.Федоренко.

40. FEDORENKO Pavlo //Encyclopedia of Ukraine /Edited by Volodymyr Kubijovic. – Toronto; Buffalo; London, 1985. – Vol.1. (A-F). – P.872.

41. БРЮХОВЕЦЬКИЙ В.С. Микола Зеров: Літ. критичний нарис. - К.: Рад. письменник, 1990. - 309 с.

С.84: П.К. Федоренко.

42. БАБЕНКО Л.Л. Из досвіду розвитку краєзнавства на Україні протягом 20-х - на початку 30-х рр. //Завдання краєзнавства у дослідженні та популяризації пам'яток історії і культури: Темат. зб. наук. праць. - К., 1991. - С.21-50.

С. 25: П.К. Федоренко.

43. КОВАЛЕНКО О.Б., Ткаченко В.В. Три справи і одне життя: (П.К.Федоренко) //Репресоване краєзнавство (20-30-ті рр.). – К.; Хмельницький, 1991. – С.228-233.

44. ТКАЧЕНКО В. Історичне краєзнавство на Чернігівщині у 20-30-х рр. //Рідна школа.- 1991. - №12.- С.51-56.
С. 54: П.К. Федоренко.
45. ЕДИЦІЙНА археографія в Україні у ХІХ – ХХ ст.: Плани, проекти, програми видань.- К.,1993.- Вип.1-231с.
С.76-77, 85-86, 95, 106: П.К.Федоренко.
46. КОВАЛЕНКО О., Ткаченко В. Доля історика //Репресоване “відродження”.- К., 1993. – С.199-211.
47. КОВАЛЕНКО О., Ткаченко В. Доля і недоля Павла Федоренка //Старий Чернігів. – 1993. - №2 (лип.). – С.3.
48. БОРЯК Г.В. Національна архівна спадщина України та державний реєстр “Археографічна україніка”: Архівні докум. ресурси та наук.-інформ. системи.- К., 1995. – 348 с.
С. 135, 136, 137, 141, 320: П.К. Федоренко.
49. ТКАЧЕНКО В.В. Розвиток історичного краєзнавства на Чернігівщині у 20-30-х рр. ХХ ст.: Автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. істор. наук. – К., 1995. – 23 с.
С. 3, 4, 14: П.К. Федоренко
50. ТКАЧЕНКО В., Ігнатенко М. Чернігівське наукове товариство у контексті національного відродження України 20-х років //Сіверян. літопис. – 1995. - №2.- С. 54 -57.
С. 56: П.К. Федоренко.
51. ТКАЧЕНКО В.В. Співробітництво Чернігівського інституту народної освіти та місцевих архівних установ у історико-краєзнавчих дослідженнях 20-х років //Літ. Чернігів. – 1995.- №7. – С. 92-98.
С. 92: П.К. Федоренко.
- 52.КОВАЛЕНКО О. Б. Невідома праця Павла Федоренка “Архіви Чернігівського шляхетства” //Студії з архівної справи та документознавства.- К., 1996.- Т.1.- С.133.
53. СТОРОЖЕНКО І. Топографічне дослідження Корсунської битви [26 трав. 1648 р.] П. К. Федоренка //Пам’ятки України. – 1996. - №2. – С.89-92.
54. ЗУБ Т.І. Видатні архівісти Чернігівщини//Українське архівознавство: Історія, сучасний стан та перспективи: Наук. доп. Всеукр. конф.- К., 1997.- Ч.1.- С.236-243.
С.241-243: П.К.Федоренко.
55. КОВАЛЕНКО О.Б. Павло Федоренко як архівіст і археограф //Укр. архівознавство: Історія, сучасний стан та перспективи: Наук. доп. Всеукр. конф.- К.,1997.- Ч.1.- С.199-204.
56. ОНОПРІЄНКО В.І., Кіржаєв С.М. Причинок до історії Всеукраїнської Академії наук 1933 року //Україніка: архівні студії.- К., 1997.- Вип.1.- С.55-75.
С. 69, 73: П.К.Федоренко.
57. ЗУБ Т.І. Видатні архівісти Чернігівщини //Збірник статей, виступів за документами державного архіву Чернігівської області.– Чернігів, 1998.–С. 42-51.
С. 48-51: П.К. Федоренко.
58. КОВАЛЕНКО О.Б. Праця П.К. Федоренка “Архів Милорадовичів” //Студії з архівної справи та документознавства.- К., 1998.- Т.3.- С.150-151.
59. СІВЕРЯНИ пишуть Грушевському /Підгот. до друку Ю. Мицика, В. Дениса, Ф. Мороза //Сіверян. літопис. – 1998.- №4.- С. 59-62.
С. 60: П.К. Федоренко.
С. 62: 3 листи П.К.Федоренка до М. С. Грушевського.
60. СУРАБКО Л.Ф. Архівне будівництво на Чернігівщині у 20 – 30 роки //Збірник статей, виступів за документами Державного архіву Чернігівської області.- Чернігів, 1998.- С.31- 41.
С.38: П.К.Федоренко.
61. ФЕДОРЕНКО Павло Костянтинович //Енци-клопедія Сумщини : (Матеріали). – Суми, 1999. – Вип.3. Діячі науки. – С.89 – 90.

62. ВЕРБА І. Олександр Оглоблин: Життя і праця в Україні.- К., 1999.- 384 с.
С. 114, 188, 220, 347: П. К. Федоренко.
63. КОВАЛЕНКО О.Б. На варті духовних скарбів України: архівисти 20-30-х рр. //Сіверян. літопис.- 1999.- №2.- С.106-112.
С.108-109: П.К.Федоренко.
64. КОВАЛЕНКО О.Б. Федоренко П.К. //Укр. архівисти: Біобібліогр. довідн.- К., 1999.- Вип.1 (XIX ст. – 1930-і рр.).- С.325-326.
65. МАТЯШ І. Б. Українська архівна періодика 1920-1930-х рр.: історія, бібліографія, бібліометрія.- К., 1999. – 480 с.
С. 29, 30, 45, 109, 218, 219, 234, 253, 317, 376, 436: П.К. Федоренко.
66. ЮРКОВА О.В. Діяльність Науково-дослідної кафедри історії України М.С. Грушевського (1924 - 1930). – К., 1999.- 433 с.
С.7, 15-16, 27-28, 91-93, 113, 198, 258-259, 278, 280- 281, 315, 321, 332, 346, 355, 413: П.К.Федоренко.
67. ФЕДОРЕНКО Павло //Енциклопедія українознавства /Перевид. в Україні.- Львів, 2000.- Т.9- С.3488.
68. ВЕРБА І.В. Життя і творчість Н.Д. Полонської – Василенко (1884 - 1973). – К., 2000. – 356 с.
С. 105: П.К.Федоренко.
69. МАТЯШ І. Архівна наука і освіта в Україні 1920 – 1930-х років.- К., 2000.- 592 с.
С. 19, 34, 57, 268, 277, 278, 281, 337, 340, 349, 350, 394, 397, 398, 401, 412, 439, 443, 536, 573: П.К.Федоренко.
70. ФЕДОРЕНКО Павло Костянтинович (30.10.1880 – 5.02.1962) – укр. історик, краєзнавець, архівіст //Довідник з історії України. А-Я. – 2-е вид., доопр. і доп. – К., 2001. – С.899-900.
71. ОГЛОБЛИН О. Гетьман Іван Мазепа та його доба /Ред. Л.Винар, упоряд. І.Гирич, А.Атаманенко. – 2-е вид., доп. – Нью-Йорк; Київ; Львів; Париж; Торонто, 2001.– 464 с.
С. 103, 162, 163: П.К.Федоренко.
72. ТКАЧЕНКО В.В. Про Воздвиженське трудове братство та присвячену йому повість П.К. Федоренка “Серебряные нити” //Федоренко П.К. Срібні нитки. – К., 2001. – С.3-29.
73. АРХІВНЕ будівництво на Чернігівщині. 1921 – 1941рр.: Добірка докум. та матеріалів /Упоряд. А. Морозова, Н. Полетун.- Чернігів, 2002.- 104 с.
С. 3, 54-56, 66, 67, 102: П.К.Федоренко.
74. НАРИСИ історії архівної справи в Україні.- К.: Вид. дім “КМ Академія”, 2002.- 612 с.
С.393: П.К.Федоренко.

ДОПОМІЖНІ ПОКАЖЧИКИ

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК

ПРАЦЬ П.К. ФЕДОРЕНКА

- Архів Милорадовичів 28
Архіви Чернігівського шляхетства 26
Б. Хмельницький в Корсуні 32
Воронковская сотня Переяславского полка по Румянцевской описи 1
Грабіж у побуті і праві Гетьманщини 14
Декабристи на Чернігівщині після амністії 27
До історії монастирських архівів 10
Документи по истории металлургии Левобережной Украины в XVII - XVIII вв. 24
З історії монастирського господарства... 7
З історії старого Чернігова 15
З спірних питань економіки України 11
Завдання вивчення монастирського господарства 9
Ікони Києво-Печерської Лаври 31
Корисні копалини Чернігівщини... 19
Культурно-просветительная работа 3
Матеріали до історії вивчення Чернігівської аномалії 18
Могильник с.Городка Ровенского уезда Волынской губернии 2
Нариси з історії вивчення Чернігівщини 17
О.М. Лазаревський та культурні цінності 6
Опис Новгород-Сіверського намісництва 16
Пам'яті видатного історика України 5
Рудни Левобережной Украины в XVII-XVIII вв. 25
Рудни XVI-XIX вв. на территории СССР 23
Систему організації архівно-технологічного процесу до вимог соцбудівництва 20
Скляна промисловість на Чернігівщині 30
Срібні нитки 29
Топография Корсунской битвы (1648) 33
Трупа М.Л. Кропивницького у Чернігові 12
Усыпальница Юрия Долгорукого 21
Черниговский народный университет 4
Черниговское отделение Государственного дворянского земельного банка 13
Чернігівський краєвий історичний архів 8

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК **

- Бабенко Л.Л. 42
Боряк Г.В. 48
Брюховецький В.С. 41
Верба І. 62, 68
Грушевський М.С. (59, 66)
Денис В. 59
Довнар-Запольский 36
Долгорукий Ю. (21)
Заремба С.З. 39
Зуб Т.І. 54, 57
Ігнатенко М. 50
Кіржаєв С.М. 56
Коваленко О.Б. 39, 43, 46, 47, 52, 55, 58, 63, 64

Колчин Б.А. (22)
Красицький Д.Ф. 21
Кропивницький М.Л. (12)
Лазаревський О.М. (5, 6)
Матяш І.Б. 65, 69
Мазепа І. (71)
Милорадовичі (28, 58)
Мицик Ю. 59
Мороз Ф. 59
Морозова А. 73
Неплюев Н. 34
Оглоблин О. 36, (62), 71
Онопрієнко В.І. 56
Полетун Н. 73

** Номери, що відносяться до прізвищ осіб, яким присвячені статті, подано у круглих дужках.

Полонська – Василенко Н.Д.(68)
Стороженко І. 53
Сурабко Л. Ф. 60
Ткаченко В.В. 43, 44, 46, 47, 49 - 51, 72
Хмельницький Б. (32)
Шамрай С. 7, 9
Юркова О.В. 66

ГЕОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

х. Воздвиженський Глухів. пов. Черніг. губ. 34, 72
Воронківська сотня Переяславського полку 1
с. Городок Ровенського пов. Волинської губ. 2
Київ 31
Корсунь 32, 33, 53
Новгород-Сіверський 16
Сумщина 61
Чернігів 4, 8, 12, 13, 15, 35, 38
Чернігівщина 6, 17-19, 27, 30, 39, 44, 49, 50 - 52, 54, 57, 60, 73